

LA GUÀRDIA MUNICIPAL A LA II REPÚBLICA (1931/1936)

BALTASAR PERELLÓ CARRIÓ

INTRODUCCIÓ

La Guàrdia Municipal a n'aquesta ciutat sempre ha estat una Institució prou important i representativa, però per damunt d'Ella sempre tingueren una rellevància superior, per distints motius, els seus Caps.

La Guàrdia Municipal és trobarà el mig dels esdeveniments que tenen com a principi i final a la República. Fou protagonista directe i pagarà a les seves carns els canvis de Règim. Se'ls senyalarà d'acòlits i adictes als governs baix els que serviran. Sofriran l'injustícia de la intolerància i se'ls questionarà la seva professionalitat a les primeres de canvi pel polític de torn.

Ni quan arriba la República ni el Règim que sorgeix del cop d' Estat a 1936 els hi concedirà el benefici del dubte. Tant uns com els altres «netejaran» sense escrúpols als qui no són dels «seus». Bastava una sola denúncia per destituir a un «municipal».

Inca no es va lluir mai per gaudir d'una opinió lliure i independent sense a la llarga pagar-ho, si no que fou sotmesa pel caciquisme tendent al clientelisme. D'això els «municipals» en són un mostra i en seran acusats.

Si l'esdeveniment de la República duu il·lusió i esperança als treballadors, també durà el sorgiment del radicalisme i la revenja. Individuus de caire anarquista i anticlerical produiran una exclexa i enfrontament a la societat inquera, la Guàrdia Municipal i un Cap seu en foren víctimes de primera hora, després quan la «truita» es va girar també ho va fer la cara de la moneda.

Els republicans potenciaren tant qualitativament com quantitativament a la Guàrdia Municipal. Renovaren els comandaments i incrementaren la Plantilla. Tambe augmentaren els sous i dotaren de més partida presupostari per material, vestuari, etc. Amb les llibertats republi-

canes les relacions socio laborals sofriren un canvi important.

Les funcions i tasques diàries tingueren sustancials modificacions. Ara la República començarà a preocupar-se per a la circulació, els cotxes comencen a voure's amb assiduitat. La carretera Palma-Alcúdia passarà per dintre d'Inca. La carretera d'Artà i Santany (avui crta. LLuch) serà un eix important.

Les prostitutes arribaran en massa de Palma aprofitant la llibertat i el Corté dels Soldats. S'incrementarà l'adopció de mesures sanitàries i el control de les prostitutes. Això durà problemes a les nits: més gats i més bregues, i els serenos tindran més feina.

1.- NOU REGIM. DEPURACIO DE COMANDAMENTS DE LA GUA. MUNICIPAL

Abans d'arribar la República, quan ja s'ensumava el canvi, es sentiren les primeres veus de passar factura amb clars aires de revenja. A poc a poc i a mesura que el nou Règim és reforçava començaren a expedientar i despedir als guàrdies municipals proclius a la dictadura o contraris a la república, o als que per distints motius creien que estaven millor fora que dintre: El Cap PEDRO DUPUY, El Preferent BARTOLOME ALEÑAR, i els guàrdies PABLO MARTORELL, JOSE GELABERT i MARTIN COLL. La depuració serà bastant forta si tenim en compte que dels 7 guàrdies d'abans, amb la República només en quedaran 3.

1.a) Procés públic contra el Cap de la Gua. Municipal D. PEDRO DUPUY JANER

Al setmanari "Foch y Fum"¹ El corresponsal a Inca Llorenç Beltrán (á) barbó realitza les primeres denúncies contra el que ell defineix com !Abusos Autoritarios!, diguent:

«Cuando la fenecida Dictadura se llegó hasta cierto vecino de Inca hacerle arrodillar en mitad de la Plaza Mayor y se empleaba muy a menudo la célebre VERGA DE BOU. Hoy venturosamente pasaron aquellos actos y la ciudad viste con velo blanco ya que tenemos un Alcalde más en consonancia con las corrientes liberales pero...pero...»

Encara no anomena a ningú, més endavant a una Sessió de la Comissió Municipal Permanent del 6 de febrer de 1931 s'atrevirà a acusar públicament al Cap de la Guàrdia Municipal d'un fet que havia succeït a l' any 1928.

«El vecino D. Lorenzo Beltrán manifiesta que tiene en su poder un recibo del Sr. Dupuy, el cual cobró sesenta y pico de pesetas en el año 1928, cuya cantidad no ha ingresado en las arcas Municipales. Pide que se depure este extremo».²

1 "Foch y Fum". N° 1 Pag.2 Palma 2 de jané de 1931.

2 Llibre d'Actes Comissió Municipal Permanent Lligall n°1428 Arxiu Municipal d'Inca.

3 Setmanari Foch y Fum. N°8 pag 2. 20-2-1931.

A partir d'aquí els atacs seran continuus i despiatats aprofitant el mitjà de comunicació "Foch i Fum" encara que siguin coses sense transcendència. Després quan la República guany i la Gestora es faci càrrec de l'Ajuntament no tindrà pietat d'ell.

«Aunque suspendidas las elecciones prosigamos la venta de los seis recibos de Foch y Fum que nos adeuda el entonces suscriptor inquense D. Pedro Dupuy.

¿Cuanto dan?

¿Cuanto valen?

A nosotros nos costaron 7 pts. 20 cms. menos la comisión que nos corresponde como corresponsales. Lo tenemos a disposición de quien quiera verlos.

¿Cuanto dan?».

«...Corremos⁴ unos tiempos de democracia y en nuestra Casa Consistorial ya no se exhibe el famoso látigo VERGA DE BOU, aunque subsiste el que la empleaba...»

La VERGA DE BOU també l'utilitzaran com a senyera els candidats republicans als mitins per questionar el Règim anterior, així en Pedro Pablo Capó Cantallops que després formarà part de la Gestora Municipal, treu a rel·luir la VERGA DE BOU a un mití⁵ de la Plaça de braus d'Inca i ho aprofita per atacar els mètodes autoritaris de la Dictadura.

Certament el Cap de la Guàrdia Municipal D. PEDRO DUPUY JANER no devia de caure molt simpàtic als ambients republicans i d'esquerra, però el que certament va accelerar la seva destitució i l'allau de denúncies fou el que va ocórrer l'1 de maig de 1931, ja en ple règim republicà.

«...⁶ La organización Sociedad Obrera designó nutrida comisión, la que hizo petición al Alcalde i Comisión Gestora, de que interpretando el sentir del vecindario y obrando por acuerdo unánime de la Sociedad la Justicia acudían en petición de que se destituyera al encargado de peatones, serenos y municipales D. PEDRO DUPUY JANER, por su nefasta e inhumana actuación...».

El dia 7 del mateix mes de maig aquest assumpte es va tractar a la Sessió del Plenari a l'Ajuntament. Les actes diuen:

«...⁸ En la misma Comisión el Sr. Alcalde manifestó que el 1 de Mayo una delegación de Obreros le propuso la destitución del Jefe de la Guardia Municipal Sr. Dupuy por malos tra-

4 Setmanari Foch y Fum N°13 Pag.2 27-3-1931 firma "barbó"

5 Mitin antimonàrquic a la Plaça dels Braus d'Inca el 6-4-1931. Setmanari Foch y Fum N°15 Pag.2 del 10-4-1931.

6 Setmanari Foch y Fum N°19 Pag.2 8-5-1931. Ho firma Lorenzo Beltrán (à) barbó.

7 Sociedad la Justicia. Organitzadora de la Festa de l'1 de maig. Pieras Villalonga, Miquel. Temps lliure i oci a Inca i Alaior. Comparacions de dues ciutats industrials. Llibre de les I Jornades d'Estudis Locals. Ajuntament d'Inca.

8 Llibre d'Actes de la Comissió Municipal Permanent N° 1428 de dia 7 de maig de 1931. Arxiu Municipal d'Inca.

tos. El alcalde manifestó que estudiaría la propuesta. El Sr. Lorenzo Beltrán se adhiere a la destitución del Sr. Dupuy...»

Havia passat una setmana i es veu que el batle no tenia les coses molt clares i no es decidia fer fora i destituir al Cap de la Guardia Municipal D. PEDRO DUPUY JANER. La pressió era molt forta, y ara tots els enemics es reuniren a l'Ajuntament, només una veu xerrar a favor seu.

«...⁹ En la casa consistorial de la ciudad de Inca siendo las siete de la noche del día doce de mayo de mil novecientos treinta y uno se reunió la comisión Gestora del Ayuntamiento bajo la presidencia del Sr. Alcalde D. Mateo Pujadas Estrany con asistencia de los vocales D. Antonio Mateu y D. Pedro Pablo Cantallops. Abierta la sesión se dió lectura al acta anterior y fue aprobada.

El Sr. Capó preguntó al Sr. Alcalde lo que pensaba hacer referente a la petición formulada sobre la destitución del Jefe de la Guardia Municipal D. Pedro Dupuy. El Sr. alcalde dijo que esperaba se hubieran presentado las quejas, por escrito, pero ya que hoy concurre mucho público, los que desean formular quejas o alabanzas de dicho señor pueden expresarlas.

D. Lorenzo Beltrán, dijo que ya en varias ocasiones ha formulado quejas contra el Sr. Pedro Dupuy y hoy tiene que formular otra a D. Antonio Martorell Mulet que vive en la calle de Sineu, le encerró registrándolo encontrándole cierta cantidad que le devolvió el día siguiente pretendiendo empero retenerse 5 pts a presto de una multa, propinándole algunos golpes.

A Bernardo Segura, limpiabotas, en cierta ocasión le dió dicho Sr. Dupuy una paliza, fue reconocido por los médicos Riera y Amengual pero no quiso presentar la oportuna denuncia.

El Sr. Capó dijo que también sabía que dicho Sr. Dupuy había pegado a un hermano de un tal "pevarrí" y en cierta ocasión obligó a tener arrodillado en la Plaza a un muchacho, y gracias a la intervención del Juez Sr. Estrana no hubo una gran protesta pública.

D. Joaquin Cheza dijo que en varias ocasiones solicitó del Sr. Dupuy varios servicios, que practicó con todo celo, no teniendo más que alabanzas de dicho Sr.

D. Lorenzo Beltrán dijo que ampliando las denuncias contra D. Pedro Dupuy debía manifestar que hay varios vecinos que han pagado el arbitrio municipal sobre los bailes, y en cambio D. Gabriel Mulet sólo tiene abonado uno y se hicieron seis o siete.....¿...?

D. Géronimo Pol Reus dijo que el día de Pascua, hace unos dos años se le impuso una multa de 100 pts y tuvo que estar con el «establecimiento cerrado por culpa del Sr. Dupuy.

El Sr. Capó dijo que él directamente nada tiene que decir sobre la conducta del Sr. Dupuy, si ha hecho las manifestaciones precedentes es en virtud de las denuncias recibidas.

El Sr. Mateu dijo que consideraba que si había maltratado de hecho a un simple ciudadano debía ser destituido, pues entiende que la autoridad se ejerce más por la hombría de bien o moral del representante que por la fuerza.

El Sr. alcalde dijo que en vista de las manifestaciones hechas por el público destituiría del cargo de Jefe de la Guardia Municipal al Sr. Dupuy... »

Només no bastava que se'l fes fora de l'Ajuntament, el batle ja ho havia dit, sino que se li havia de fer sang, se'l havia d'humiliar. Es una mostra de la radicalitat i intolerància del temps. En Llorenç Beltrán (á) Barbó es comporta com un llop i la seva presa al barram.

«...¹⁰ En la casa consistorial de la ciudad de Inca siendo las siete de la noche del día quince de mayo de mil novecientos treinta y uno se reunió la comisión Gestora del Ayuntamiento bajo la presidencia del Sr. Alcalde D. Mateo Pujadas Estrany con asistencia de los vocales D. Antonio Mateu y D. Pedro Pablo Cantallops. Abierta la sesión se dió lectura al acta anterior.

El Sr. Beltrán pidió la palabra sobre dicha acta, dijo que es extraño que no se consigne el la misma lo que dijo en la anterior, que hay en este Ayuntamiento un expediente que se impone una sanción a D. Pedro Dupuy Janer por haber recibido pollos de la dueña de una taberna, con motivo de una aprehensión de alcoholes, que no le extraña esta omisión, pues el Secretario siempre procura defender a D. Pedro Dupuy, quitando importancia a mis dichos, solicitando se consigne dichas manifestaciones en el Acta, el Sr. Mateu dijo que dichas manifestaciones se consignarán en el acta de hoy, quedando aprobada la anterior.

El Sr. José Sánchez Jorges dijo que el sereno Morey en cierta ocasión en la Plaza Mayor pegó a su hermano, habiéndolo presenciado Pedro Miralles Llinás y Damián Rotger Vallcaneras.

El Sr. Beltrán dijo que en sus denuncias se han ingresado ya ciertas pesetas prueba lo provechosas que son (textualmente) que deba manifestar que dijo en la anterior sesión que D. Pedro Dupuy pegó con una VERGA DE BOU y en el acta sólo dice que pegó y le interesa así conste pues el Secretario parece tiene interés en no reflejar bien sus dichos...»

«...¹¹ Se dió cuenta de la solicitud de D. PEDRO DUPUY JANER en súplica sea repuesto el **DECRETO** de esta alcaldía del 13-05-1931, por el que se le destituye del cargo de Jefe de la Guardia Municipal.

10 Llibre d'Actes Comissió Permanent. Lligall nº1428 Sessió del 15 de maig de 1931. Arxiu Municipal d'Inca.

11 Llibre d'Actes Comissió Municipal Permanent. Lligall nº1428. Sessió 22 de maig 1931. Arxiu Municipal d'Inca.

Dice el Sr. Dupuy que el público que habló en su contra estaba reclutado.

El Sr. Mateu (miembro de la Gestora) dice que también debía estar reclutado el que habló en su favor. Lo mínimo que se podía hacer era destituirle.

El Sr. Alcalde dice que puede conceder un careo con los denunciantes para esclarecer los cargos formulados. El Sr. Antonio Mateu dice que está conforme y que el careo debe ser en Sesión Pública.

El Sr. Capó dijo que estudiado el recurso del Sr. Dupuy debe manifestar que él fue quien propuso la destitución, y no como consecuencia de las denuncias, protestando que se diga reclutó la gente, pues a nadie hizo indicación alguna y está siempre dispuesto a sostener lo manifestado.

Concedida la palabra al Sr. Beltrán dijo, que pensaba no decir nada más después de la destitución del Sr. Dupuy, en vista del recurso descabellado debe manifestar que se enteren de si se ingresaron en arcas municipales 50 pesetas en concepto de multa impuesta a Antonio Estrany hará unos ocho meses, otra de 100 pesetas a Jerónimo Pol Reus, otra a Antonio Pou a este le tomó 215 y se retuvo cien para pago de una multa; A Antonio rubert 17'35 y por añadidura abusó con la VERGUE DE BOU a "Pevarrí" a Juan Verd y Antonio Ferrer.

De lo dicho en el Recurso a lo sucedido hay un abismo, el pueblo de Inca resulta una víctima del Sr. Dupuy Azotado con la VERGUE DE BOU obligado a tenerlo arrodillado en la Plaza Pública, lios con espectáculos públicos, con pollos, con manteca, con licores, con retención de pesetas. Protesto que se diga se reclutara gente para que acudiera a la Sesión Municipal y me parece imposible que un empleado que se prestó hacer de MONIGOTE a los dictadores proteste de su destitución.

Finalmente suplico se cuide la Comisión Gestora que vea lo que hay sobre un uniforme apollado y zurcido que pretendía el Jefe cobrara al sastre, ofreciose para ampliar cualquier dato de los dados...»

1.b) Conclusiones al Procés contra el Sr.D. Pedro Dupuy

En tot aquest procés, que va causar fort impacte a la ciutat, hi ha que anar amb molta cura perquè crec que les coses no estan prou clares, i que hi ha molts d'interrogants.

En primer lloc, ¿perquè en LLORENÇ BELTRAN persegueix d'aquesta manera tan implacable a Pedro Dupuy si en principi no tenia res personal contra ell, excepte que li devia uns quans rebuts del Setmanari Foch y Fum.?. ¿Perquè en LLORENÇ BELTRAN li treu coses si ell mai no havia vist res directament, sino que es fa resò del que li conten alguns que els hi havien conptat?.

El problema està en la personalitat i tarannà del dos individus: En Pedro Dupuy represen-

tava al carrer, com a Cap de la Guàrdia Municipal el Poder Municipal, També formava part de la «Milícia Angélica».¹² En Llorenç Beltrán tenia demostrada ideologia anarquista i anticlerical, per tant crec que no seria massa agossarat afirmar que tal confrontació és podria haver degut per motius de discrepàncies¹³ polítiques.

En segon lloc hi ha que comentar la postura de la COMISSIO GESTORA REPUBLICANA davant l'afer. No fou ferma i si dèbil i falta de caràcter, va admetre la pressió de les denúncies sense proves objectives. Al Batlle només se'l sent per dir que ja ho estudiarà i si cal el destituirà. A n'Antoni Mateu poc o res de conclusió, només Pedro Pablo Capó es banya però penso que es contradiu en les dues intervencions que té, En primer lloc diu que ell directament no sap res i no té res a dir de la conducta del Sr. Dupuy i que tot ve de les denúncies rebudes, però després es rectifica i assumeix la responsabilitat i que fou ell qui proposà la destitució. ¿...?.

1.c) Destitucions d'altres guàrdies

Seguint la corrent de crítiques i passar factures a tot l'anterior, a la Sessió del 12 de Juny de 1931 es comentarà:

«...¹⁴ El concejal Sr. Figuerola dijo que hace unos 3 años que fue atropellado por el hoy Guàrdia Municipal D. PABLO MARTORELL, considerando que dicho individuo no debe continuar en el puesto. El Alcalde dijo que lo estudiaría...»

Posteriorment a la Sessió del 31 de juliol de 1931 es reflexa que:

«... Cesa el Guardia D. PABLO MARTORELL...».

Li faltà temps al batlle per fer cas als revangistes.

«...¹⁵ Se sustituye al guardia JOSE GELABERT, por denuncia del JEFE DE LA GUARDIA MUNICIPAL. Fue leída la denuncia ¿...?. Se le despidió y pagó el mes entero...»

«...¹⁶ Se dió cuenta de haberse incoado un expediente en averiguación de ciertas faltas imputadas a D.Bartolomé Aleñar dándose lectura a las actuaciones practicadas y al escrito presentado en su defensa o descargo, el Sr. Alcalde dió amplias explicaciones de los motivos que le han obligado a instruir este expediente y que le sabe muy mal llegar hasta este

12 Creada a 1931, participaven en funcions religioses i tenien un marcat to antisolcialiste i antirepublicà. Pieras Villalonga, Miquel. "Téms lliure i oci a Inca i Alaior. Comparacions de dues ciutats industrials". Llibre de les primeres Jornades d'Estudis Locals. 1994. Ajuntament D'Inca.

13 Manifestacions orals del fill de Pedro Dupuy Janer, D. Anacleto Dupuy Pérez, nascut el 9-11-1921 a Inca. fetes a l'horabaixa del dia 27 de març de 1996, al domicili del C/ Barco nº 55 d'Inca.

14 Llibre d'Actes de la Comissió Permanent. LLigall Nº 1428 Sessió 12 de Juny 1931. Arxiu Municipal D'Inca.

15 Llibre d'Actes de la comissió Permanent. LLigall Nº 1428 Sessió 12 de desembre 1931. Arxiu Municipal d'Inca.

16 Llibre d'Actes Nº1428. Sessió del 2 de setembre de 1932 Arxiu Municipal d'Inca.

punto, pero que las faltas cometidas no pasarán sin sanción, le ofreció el continuar de guardia municipal, siempre que renunciara al cargo de preferente, todo ello en el supuesto de una absoluta modificación en su conducta, y éste Sr. ha interpretado mal mis deseos de favorecerle para no perjudicarle totalmete en su destino, ya que pudiera en su día volver a ocupar el cargo de preferente, doy cuenta de este expediente y el Ayuntamiento resolverá lo que considere más conveniente, por lo que propongo quede para estudio...»

No s'ha pogut trobar l'expedient o les causes per les quals fou acusat el guàrdia Preferent D. BARTOLOME ALEÑAR SOLIVELLAS. No obstant s'ha pogut esbrinar mitjançant la «història oral» que aquest home tenia la reputació d'anar sovint begut i fer de fanfarró. Sempre anava amb una somera al seu costat, i segons es comentava,¹⁸ estant amb estat ebri la va entrar dintre de l'Ajuntament. Aquest extrem s'hem va confirmar per un¹⁹ funcionari del departament de Secretaria de l'Ajuntament, que havia vist un parte on s'esmentava tal fet. Aquest «parte» no s'ha pogut trobar posteriorment.

2.- PLANTILLA DE LA GUARDIA MUNICIPAL A LA REPUBLICA

²⁰ Els anys 1930 i 1931 constaven en nómina els següents guàrdies:

Jefe de Guàrdias	Pedro Dupuy Janer
Gua. Preferente	Bartolome Aleñar Solivellas
Gua. Mun. Diurno	Pablo Martorell Oliver
" " "	Miquel Serra Capó
Gua. Mun. Nocturno	Antonio Ramis Ferrer
" " "	Pedro M. Ferrer Bennasar
" " "	Martín Coll Borrás

Posteriorment i després de la criba important és començaran a nombrar de nous. Això ja serà després dels primers mesos de la República.

«... ²¹El Alcalde nombra guardia municipal diurno a D.ANTONIO MUNAR BISSELLACH y guardia rural a D.MIGUEL SAURINA SEGUI. También nombra como Jefe de guàrdias a D.ANTONIO MIRALLES AMENGUAL y a D.JUAN PIERAS PONS...»

Abans d'incrementar la Plantilla el 31 de juliol, es dedueix que el nombre i nom de guàrdies que hi havia era el següent, ja que el Batle -Acctal D. Miquel Beltrán autoritzà la confecció d'uniformes als següents guàrdies:²². Per 45 pts cadescun.

18 Manifestació Oral de n'Antoni Calderón Garcia, nascut a l'any 1919. Gendre del que seria Cap de la Guàrdia Municipal desde 1931 fins 1936 Antoni Miralles Amengual. Entrevista feta a casa seva el 12 d'abril de 1996 a les 17'00 hores.

19 Nicolau Siquier Virgós, funcionari de l'Ajuntament d'Inca, adscrit al departament de Secretaria.

20 Llibre de contabilitat. LLigall N° 644. Arxiu Municipal d'Inca.

21 Llibre d'Actes de la Comissió Permanent. LLigall N° 1428.Sessió 31 de juliol de 1931. Arxiu Municipal d'Inca.

22 Llibre d'Actes Comissió Permanent. LLigall N° 1428Sessió 24 de juliol de 1931. Arxiu Municipal d'Inca.

- | | |
|-------------------|----------------------|
| 1.- Pedro Ferrer | 5.- José Gelabert |
| 2.- Antonio Munar | 6.- Miquel Serra |
| 3.- Martin Coll | 7.- Miquel Saurina |
| 4.- Antonio Ramis | 8.- Gabriel Amengual |

Es comprova que amb les sessions del dia 24 i 31 de juliol hi ha canvis importants. S'ha de donar per cert que el nombre total de guàrdies abans del 31, és el qual per el que és confecciona els uniformes, més el Preferent Bartolomé Aleñar. Deprés és canvia de destí a Miguel Saurina que se l'enviarà al camp com a guàrdia Rural essent substituït com a guàrdia municipal per Joan Pieras. Ara a partir del 31 de juliol 1931 la plantilla estarà composta per:

Jefe de guàrdias	Antonio Miralles
Gua. Preferente	Bartolome Aleñar
Gua Municipal	Pedro Ferrer
"	" Antonio Munar
"	" Martín Coll
"	" Antonio Ramis
"	" José Gelabert
"	" Miquel Serra
"	" Guillermo Amengual
"	" Joan Pieras

Abans de finalitzar l'any 1931 s'haurà substituït al guàrdia JOSE GELABERT per un fet del que no s'ha trobat l'expedient

2.a) Nou batle. Nous guàrdies.

El 25 de febrer de 1932 pren possessió del càrrec de Batle N'Antoni Mateu.²³

Durant el seu mandant té lloc un fet prou important per a la condició laboral dels guàrdies municipals. El mes de juliol de 1931 es va adreçar una instància dirigida l'anterior Batle D. Mateu Pujades per el que en aquells moments era el Cap de la Guàrdia Municipal B. Aleñar, diguent:

«...²⁴Se dió cuenta de una solicitud de D. Bartolomé Aleñar y demás empleados con armas del Ayuntamiento, les sea otorgada la jornada de 8 horas y un día de descanso semanal. Se acordó por parte de los concejales y del Alcalde...»

En realitat no es concedirà el dret de les 8 hores fins el mes d'agost de 1932, però no només

23 Llibre d'Actes Comissió Permanent. Lligall N°1428.Sessió 25 de febrer de 1932. Arxiu Municipal d'Inca.

24 Llibre d'Actes 1428. Sessió 10 de juliol de 1931.Arxiu Municipal d'Inca.

pels que duguin armes sino per a tots.

«...²⁵Se concede las 8 horas y un día libre semanal a los guardias municipales...»

«...²⁶Se nombra el guàrdia municipal D.GUILLERMO TRUYOL PERELLO...»

«...²⁷Se nombra guàrdia municipal diurno a D.JUAN PIERAS VICENS y se nombra nocturno a D. GUILLERMO AMENGUAL TRUYOL. Se gratifica al primero mientras preste durante este año servicios diurnos...»

«...²⁸Se nombra Guardia Municipal Preferente a D.ANTONIO GARRIGA RAMIS...»

Un fet curiós succeeix a final del mes d'octubre de 1932, el guàrdia Juan Pieras presentarà la seva dimissió per raons personals. Es difícil d'entendre ja que se'l havia passat al torn de dia i augmentat el sou.

«...²⁹El que suscribe Guardia Municipal de este Magnifico Ayuntamiento tiene el honor de poner en su conocimiento que dado el no poder continuar el cargo que desempeña por motivos particulares. Presenta la dimisión irrevocable de dicho cargo.

Lo que pongo en su conocimiento y efectos oportunos.

Inca 28 de octubre de 1932.

Firma Juan Pieras...»

A la sessió del dia 28 d'octubre de 1932 no serà acceptat el recurs a l'expediente de Bartolomé Aleñar, per que serà destituït definitivament.³⁰

A final de l'any 1932 es confeccionaran els pressupostos per l'exercisi de 1933, deduint-se que la Guàrdia Municipal estarà composta per el següent nombre d'agents:

³¹

Jefe de Guardias	Antonio Miralles Amengual
Gua. Preferente	Antonio Garriga Ramis
Gua. Diurno	Miquel Serra Capó
" "	Guillermo Truyol Perelló
" "	Guillermo Amengual Truyol
Gua. Nocturno	Antonio Ramis Ferrer
" "	Pedro M. Ferrer Bennasar
" "	Antonio Munar Bissellach

25 Llibre d'Actes N° 1428. Sessió 19 d'agost de 1932 Arxiu Municipal d'Inca.

26 Llibre d'Actes N° 1428. Sessió 2 de setembre de 1932 Arxiu Municipal d'Inca.

27 Llibre d'Actes N° 1428. Sessió 30 de setembre de 1932 Arxiu Municipal d'Inca.

28 Llibre d'Actes N° 1428. Sessió 7 d'octubre de 1932. Arxiu Municipal d'Inca

29 Lligall d'Entrades N° 1971. Arxiu Municipal d'Inca.

30 Llibre d'Actes N° 1428. Sessió 28 d'octubre de 1932. Arxiu Municipal d'Inca.

31 Llibre de contabilitat. Lligall N° 246 Arxiu Municipal d'Inca

Gua. Càrcel Pedro Rubert Garriga

2.b) Any 1933. Nou augment de la Plantilla

«...³²El alcalde dio cuenta de haber nombrado guardia municipal nocturno a D. ANTONIO BELTRAN COMPANYY, y guàrdias municipales diurnos a D. PEDRO ESTRANY RAMIS Y A D. GABRIEL FUSTER SALOM...»

A la posterior Sessió el regidor conservador Sr. Marqués es queixarà del nomenament dels guàrdies i diu:

«...³³El Sr. Marqués dijo que debía de regularse para que fuesen designados los de más competencia, y que se designe un Reglamento para ello. Se nombra al Sr. Marqués y al Alcalde para su estudio...»

A partir de la data 13 de gener de 1933, i fins el juliol de 1936 en que es produirà el Cop d'Estat, la Plantilla de la Guàrdia Municipal serà la següent:

³⁴

Jefe de Guardias	Antonio Miralles Amengual
Gua. Preferente	Antonio Garriga Ramis
Gua. Diurno	Guillermo Truyol Perelló
" "	Miguel Serra capó
" "	Guillermo Amengual Truyol
" "	Gabriel Fuster Salom
" "	Pedro Estrany Ramis
Gua. Nocturno	Antonio Ramis Ferrer
" "	Pedro M. Ferrer Bennassar
" "	Antonio Munar Bissellach
" "	Antonio Beltrán Company
Gua. Carcel	Pedro Rubert Garriga

3.-CARACTERISTIQUES I FUNCIONAMENT DE LA GUARDIA MUNICIPAL

3.a) Comandaments

Partint de la base en que els regidors de la República «col·locan» als «seus», hem de començar pel Cap de la Guàrdia Municipal al qui tradicionalment anomenaran «S'INSPECTOR».

Tenia al seu càrrec tots els Municipals, tant de nit com de dia, així com també el de la presó.

ANTONIO MIRALLES AMENGUAL, (à) de Ca'n Mon, havia estat caporal fent el Servei Mili-

32 Llibre d'Actes N° 1429. Sessió 13 de gener de 1933A. Mun. d'Inca.

33 Llibre d'Actes N° 1429. Sessió 20 de gener de 1933Ar. Mun. D'Inca.

34 Llibre de contabilitat. Lligall N° 782. Arx. Mun. d'Inca.

tar. Havia treballat a França i altres països d'Europa (per aquest motiu se li deia de Ca'n Mon). Estava afiliat Partit Republicà i freqüentava el Casino Republicano Federal, era amic personal d'Antoni Mateu i de Miquel Beltrán (Batles Republicans).

Va tenir la desagradable missió d'expedientar i fer fora del Cos al Preferent i un guàrdia, cosa que el primer mai li perdonaria.

Quan es produí el Cop d'Estat al 1936 i el cessaren, l'antic Preferent Bartolomé Aleñar els vespres anava a casa seva i tocava les portes assustant-lo de que anaven a per ell i que el matarien. Això li produí una angoixa terrible que va minvar la seva salut, morint poc després d'haver acabat la Guerra Civil.³⁵

Cal dir que el Cap dels Guàrdies era generalment apreciat i tenia bona premsa, com és mostra al Setmanari LA CIUDAD de 1931.

«...³⁶! Ya era hora !

Fue muy elogiada por todos los asistentes del pasado lunes a la función del Teatro Principal. La conducta seguida por el Jefe de la Guardia Municipal Sr. Miralles, quien montó una vigilancia permanente en la entrada general del Coliseo, a fin de cortar los lamentables actos de mala educación y poco respeto que venían sucediéndose y sobre los que hemos llamado la atención repetidamente desde estas columnas.

Nuestra felicitación a él y al Alcalde. Ahora lo que hace falta es estrechar la vigilancia y la serenidad para que no vuelvan a repetirse espectáculos que tan bajo ponen nuestro nivel cultural...»

Pel que fa referència al PREFERENTE cal deduir que era el segon Cap, o el que després vendria a ser el CAPORAL. Per la forma en que se l'incorpora a la Plantilla, sense promoció interna, és fàcil pensar que era també un home de confiança del batle.³⁷

Una de les funcions dels Caps era el d'estar assabentats del que succeïa a la política local, per tant tenien com a norma assistir sovint cada setmana als Plenis.³⁸

3.b) Guàrdies. Turnos, uniformitat i armament

Tal vegada una de les poques despeses que ocasionaven els guàrdies era la uniformitat; 1.500 pts per a tots en el Pressupostos de 1934, el mateix que guanyava un guàrdia nocturn

35 Manifestacions orals d'ANTONI CALDERON GARCIA, gendre del Cap ANTONI MIRALLES AMENGUAL. Nascut a 1919. Entrevista feta el 12 d'abril de 1996 a les 16'00 hores a casa Seva.

36 Semanario LA CIUDAD. Nº 31 .Apar. Notas de Sociedad .Pág.4. 7 de noviembre de 1931

37 Llibre d'Actes Nº1428. Sessió 7-10-1932 A. M. Inca.

38 Setmanari Foch y Fum. Nº100 . Pag 2 . 26-11-1932

39 Llibre de Contabilitat. Pressupostos 1934. Nº 246. Arx. Mun. d'Inca.

durant tot l'any.³⁹

L'armament només en portaran el Cap i el Preferent (pistola), la resta duren un "bastó amb pom de plata", no tindrà cap funció específica sino que serà signe d'autoritat. Els guàrdies diurns tindran com a missió fonamental el fer complir les Ordenances Municipals, treballaran per torns el matí i l'horabaixa. Els nocturns, als que encara se'ls anomenarà "serenos", endemés de vigilar les cases de prostitutes i que els que bevien de més no fessin aldarulls, també cantaran l'hora i diran com és troba el temps.⁴⁰

Com de segur el sou de Guàrdia Municipal no els hi devia d'esser suficient per mantenir a la família, fora de l'horari de treball se devien llogar per altres feines:

«...En dichas funciones estaba en la puerta un guardia municipal que los enchufes que tiene no le dan el rendimiento necesario. Hoy es guàrdia municipal y cobra del paro obrero, retiro de guàrdia civil de un convento es portero...»⁴¹

3.c) Problemàtica inquera

Una mostra de les preocupacions que hi havia a la ciutat, són les que el Setmanari CIUDAD resumeix amb una enquesta realitzada al mes de novembre de 1935 on s'entrevista a les persones més representatives:

Juan Ensenyat	Propietari de Ca'n Xilles
Juan Truyol	Ex-Alcalde
Jose de Oleza	Arquitecte Municipal
Rogelio Figueiras	Inspector de Sanitat
Miquel Beltrán	Batle

A la secció de "VAMOS A TOMAR EL PULSO AL PUEBLO" amb la pregunta de: " ¿QUE REFORMAS CREE VD. QUE SON MAS NECESARIAS EN LA CIUDAD?", la quasi totalitat dels enquestats demanent reformes que estan entre lo sanitari, la dotació de més serveis i reformes urbanístiques.⁴²

1er. Canalitzar les aigües brutes i arreglar el Torrent de Cantabou i sa Canaleta, ja que és una amenaça per a la salut.

Canviar de lloc la carniceria del carrer Major.

2on. Eliminar barreres urbanístiques com Ca'n Matzara i obrir el vial de Bmè Coch amb LLuch.

40 Manifestació Oral de Jaume Serra Beltrán, nascut el 30 de novembre de 1915. fill del guàrdia diurn Miquel Serra Capó. Entrevista feta al Café Mercantil d'Inca el dia 11 d'abril de 1996 a les 12'00 hores.

41 Setmanari Foch y Fum. Nº 166. Pag.2 . 2-3-1934.

42 Setmanari Ciudad. Nº 3. Pàg.3,4 . 11-11-1935

3er. Un mercat nou

El sentiment general és que la ciutat torna petita i s'ha d'obrir. Cap dels enquestats demanen reformes o mesures al que fa referència a la Seguritat, pel que es pot deduir que en aquells moments Inca no era una ciutat conflictiva i que era més o manco segura. Aquesta tònica de 1935 també és pot extrapolar a la resta dels quatra anys anteriors, encara que hi ha matitzacions.

3.c.1) Vigilància sanitària

La sanitat amb el corresponent perill d'infeccions era una de les màximes obsessions dels polítics, per això s'ordenarà als seus «depenents» que tenguin especial cura amb les infraccions d'aquest caire.

«...⁴³Me complazco en comunicar a V. que el día de ayer a las nueve y media de la mañana, estando de servicio de inspección D. PEDRO RIPOLL fue encontrado, en la calle de San Francisco D. JOSE AGUILO PIÑA, llevando una cesta conteniendo un conejo muerto y un trozo de carne, y se le decomisó por no haber pagado los impuestos debidos que tiene establecido el Ayuntamiento.

Visada la carne por el inspector veterinario, ordenó su inutilización por falta de reconocimiento...»

Els guàrdies municipals Miquel Serra i Guillermo Truyol realitzaran dues denúncies per treure fems sense permís de dos domicilis, dels carrers Antonio Fluxà i Fermín Galán respectivament el 19 de setembre de 1932.⁴⁴

3.c.2) La circulació de vehicles.

Per aquest temps el vehicle més utilitzat era evidentment el carro y la mula, però ja començaven a veures amb bastant assiduitat alguns cotxes, degut a que la carretera de Palma a Alcúdia passava per dintre d'Inca i al creuer de Selva-Alcúdia-Santany-Artà, just vora la Plaça Orient.

Comencen a haver-hi alguns problemes, però no hi ha referència de que existeixen sovint. Només discussions amb algun conductor que no obeïa les ordres ja que no hi havia senyalització de cap classe.

«...⁴⁵El Guardia Municipal nocturno de sus órdenes **ANTONIO RAMIS FERRER** denuncia a su Autoridad el siguiente hecho:

43 Parte del Cap de la Guàrdia. Antoni Miralles. Lligall d'Entrades N° 1970. 20-6-1932. Arx. Municipal D'Inca.

44 Lligall d'entrades N° 1970. 19-6-1932. Arx. Mun. Inca.

45 Lligall d'Entrades N° 1970. 19 d'octubre 1932. Arx. Mun. d'Inca

Que estando prestando servicio por orden de su Jefe en la tarde del día de ayer en la carretera de Artá y enfrente del callejón del Huerto Ca'n Vich que conduce a la aludida carretera, con de no dejar que ningún vehículo entorpeciese el tránsito. el conductor del auto N.2981 que según noticias es de Binissalem se negó a retirarlo y siguió entorpeciéndola gastando palabras groseras...»

També realitzaven tasques de regulació del trànsit quan hi havia activitats esportives, sobretot ciclistes, molt de moda en aquell moments. Avui en dia, 60 anys després és segueixen fent de forma semblant

CENTRO INSTRUCTIVO Y DEPORTIVO MARGARITENSE

«...⁴⁶Al Sr. Alcalde del Ayuntamiento de Inca.

Y tiene el gusto de comunicarle que para el día 8 del presente mes esta sociedad ha organizado una carrera ciclista por carretera; siendo uno de los pueblos del recorrido la misma Inca, rogándole se sirva el oportuno permiso para cruzar.

Por dicha población y durante el paso de corredores que se calcula será probablemente a las 8 horas y 50 minutos de la mañana, se le agradecerá que los empleados a sus órdenes despejen las calles del recorrido y mantengan el orden...»

a l'any 1936 la circulació ja s'havia complicat una mica més, sobretot al creuer de la Plaça Orient on confluen les direccions Selva-Alcúdia-Artà-Santany. La gent demana que es posin mesures ja que hi començava a haver-hi accidents:

«...⁴⁷Problemas de tráfico en el cruce Oriente-Bmé Coch. se hace súplica al alcalde para que coloque señalización en el mencionado cruce ya que no existe ninguna. Ha habido muchos accidentes debido a la cantidad de vehículos en dirección a Selva. Antes de que no ocurra una desgracia irreparable...»

4.- LA GUARDIA MUNICIPAL I LA PROSTITUCIO

Serà un punt de conflicte per dos motius: un per el descontrol higiènic de les dones que realitzaran aquesta feina que preocuparà seriament a les autoritats, i segon per els aldarulls, bregues i joc que s'ocasionaran, tant en els establiments com en el carrer.

L'increment d'aquest tipus d'activitat a Inca ve donada per tres factors:

1er. Les Lleis permissives de la República

2on. Inca Centre industrial i Cap de Partit Judicial

46 Lligall d'Entrades N° 1469. 1 de maig 1932. A. M. Inca.

47 Setmanari CIUDAD. N° 24 Pàg.1. 18-5-1936.

48 Padró Municipal de 1935. Arx. Mun. d'Inca.

3er. Quarter General Luque. Censats 560 militars.⁴⁸

«...⁴⁹Se manifiesta que se han detectado «putas» en la calle Ametralladoras, el Alcalde ordena al Sr. Capó que ponga vigilancia a fin de evitarlo.

En la misma Sesión el Sr. Ferragut dice que lo que hay que tener es más vigilancia médica...»

«INSPECCION PROVINCIAL DE SANIDAD» DIRECTOR DEL INSTITUTO DE HIGIENE»

«...⁵⁰Con el fin de evitar la transmisión de enfermedades venereo-sifilíticas, interesa se sirva Vd. de impedir que ejerzan la prostitución en esa, mujeres procedentes de Palma que no esten en posesión oficial del correspondiente carnet de su estado sanitario, sin perjuicio de que puedan ser sometidas en esa, a nuevo reconocimiento por algún médico oficial...»

«...Hoy se le envían los carteles y para su colocación conviene se ponga de acuerdo con los médicos ya que hay muchos que no son indicados para colocarlos en las casas de prostitución.

En cuanto a lo que se recaudase como importe de la pomada profiláctica, es necesario se remitan a este Instituto, el precio de cada tubo es de 0'45 pts. única cantidad que pueden exigir en la casa a los que solicitan o piden tubos...»

La tasca i control d'aquestes activitats la desenvoluparà la Guàrdia Municipal Nocturna. No serà gens fàcil fer-ho i els hi causarà greus mals de cap. Es pot comprovar amb un parte d'un guàrdia nocturn dirigit al Batle:

«...⁵¹ANTONIO MUNAR BISSELLACH, casado, Guardia Municipal de este municipio, ante Vd. con el mayor y debido respeto expone: que se halla en el caso de denunciar a su digna Autoridad lo siguiente:

PABLO M. LL., soltero mayor de edad, hornero, vecino de este, con domicilio en la calle del Borne nº 11; ha sido encontrado varias veces en completo estado de borrachera y al ser aconsejado por el que suscribe para que procure no dar escándalo y tener un poquito de cuidado en verse en el estado en que se hallaba, no ha obtenido otro fruto o recompensa más que der maltratado de palabra por el denunciado, diciéndole que ni él ni ninguno de los otros enpleados de su categoría tenían vergüenza, que era un borracho, que no sabía cumplir con sus obligaciones y que ningún agente de la autoridad tenía derecho de vigilar por la casa de prostitutas y si no se marchaba sabría quien era él, y que tenía influencia bastante para quitarle el destino.

Vd. Sr. Alcalde ya sabe que sí los empleados dependientes de su Autoridad suelen hacer

49 Llibre d'Actes. Nº 1428. Sessió 21 d'agost de 1931 Arx. Mun. d'Inca.

50 Lligall d'Entrades Nº 1469. 15-3-1932 . Arx.M. d'Inca.

51 Lligall d'Entrades Nº 1470. 18 d'agost 1932. A. M. Inca.

alguna requisa por estas casas no lo hacen a su gusto, si no por mandato de sus superiores para evitar cualquier percance funesto, puesto que en estas casas no suelen habitar personas decentes, sino que sí de otros signos. Solamente de frecuentar con sus moradores; borrachos, holgazanes, etc. Además de encontrarse en dichas casas el denunciado lo primero que hace es abofetear a las mujeres habitantes de las casas, cojer una silla en ristre amenazando a todo bicho viviente ymalfamar.... y poner en ridículo a los empleados del Municipio diciendo que no había más.....(cojones) que los suyos.

Esto Sr. alcalde es denigrante y antes que me vea en el caso de cometer algún atropello y romperle las costillas, para cortar este caso es por lo que presenta esta denuncia, esperando hará Vd. Todo lo posible para corregir al delincuente y evitar mayores males...»

5.-PROBLEMES DELS GUARDIES AMB ELS POLITICS

Si tenim en compte que els guàrdies eren adictes al Règim Republicà i que aquest els havia posat, en principi les queixes o les reprimendes no haurien de constar a les Actes de les sessions dels Plenis, o al manco que no les fessin els mateixos del Partit Republicà, però això no serà així. Quan N'Antoni Mateu deixa de ser Batle modifica la seva posició i és posa en contra de l'actual Batle Miquel Beltrán que era del mateix partit i comença a criticar les actuacions de l'equip de Govern, moltes vegades sense motiu aparent. Incidint a la part més vulnerable: La Guàrdia Municipal.

«...El Sr. Mateu se queja del comportamiento de la Guardia Municipal en un mitín, se detuvo a un muchacho pequeño por haber proferido un grito, pero no critica ésto, si no que no se actue siempre igual. La semana pasada hubo otro mitín y no se actuó con la misma diligencia, dejando que hubiera gritos y alboroto. El Alcalde dice que no se ofenda a nadie y que se respeten las ideas...»

«...Se solicita más vigilancia ya que hay hurtos continuamente. El Sr. Mateu dice que no se vigila por parte de los guardias, hay que vigilar a la gente de fuera. El Alcalde dice que se tienen dadas las órdenes...»

«...Existen raterías y robos por parte de maleantes, el concejal Sr. Mateu dice que los guardias estén más al tanto...»⁵²

«...El Sr. Mateu interesó que los guardias municipales den cuenta diariamente de las faltas de policia que observen. El Alcalde dice que así lo tiene ordenado...»

6.- JULIOL DE 1936: COP D'ESTAT. CESSAMENT DE GUARDIES

Inevitablement amb el Cop d'Estat del 18 de juliol és produeix la destitució dels que no seran

52 Llibre d'Actes 1429. Sessions 24-11-1933. 1-12-331. 1-1-1935. 1-3-1935.

afins al nou Règim, o millor dit el que havien estat adictes a l'anterior.

«...El Sr. Alcalde dió cuenta de que habiendo suspendido a varios empleados según órdenes de la superioridad, o sea a los guardis municipales, ANTONIO MIRALLES AMENGUAL, ANTONIO GARRIGA RAMIS, GUILLERMO TRUYOL PERELLO, GUILLERMO AMENGUAL TRUYOL, MIGUEL SAURINA SEGUI, PEDRO RUBERT GARRIGA, PEDRO ESTRANY RAMIS, GABRIEL FUSTER SALOM, ANTONIO MUNAR BISSELLACH, ANTONIO RAMIS FERRER Y ANTONIO BELTRAN COMPANYY...»⁵³

De tots els guàrdies que havien desenvolupat el servei durant la República només en quedaran dos, els quals ja havien sobreviscut desde la Dictadura den Primo de Rivera: PEDRO M. FERRER BENNASAR y MIGUEL SERRA CAPO. El primer és retirará per jubilació al 1945 amb 70 anys d'edad, i el segon realitzarà servei fins 1950, morint als 65 anys.

53 Llibre d'Actes N° 1429. Sessió 27 de juliol de 1936. Arxiu Municipal d'Inca.